

Spaanse zuivelsector verliest nog terrein

Tekst en beeld: Jef Verhaeren

Spanje is vandaag maar voor twee derde zelfvoorzienend in zuivel. Dit heeft te maken met een bevolkingsgroei van 15 procent tussen 2000 en 2010 waarop de melkquota niet voorzien waren. Bovendien is de zuivelketen zwak, onder meer omdat te weinig verwerking in coöperatieve handen is. Ook door de reactie van de consument op de economische crisis verliest de zuivelsector terrein.

Spanje beschikt over 27,5 miljoen ha landbouwgrond (54 procent van de totale oppervlakte van Spanje), waarvan 13,7 miljoen ha gewassen. De rest is grasland en braakland. Er zijn 971.000 bedrijven. Eigenlijk beschikt Spanje slechts over 10 procent vruchtbare grond. De landbouw is tijdens het Franco-regime verwaarloosd en heeft zich wat opgetrokken met de toetreding tot de EU in 1986, maar blijft vrij zwak. De plantaardige productie is goed voor een productiewaarde van 26,7 miljard euro, de dierlijke productie voor 15,9 miljard euro. De melkveehouderij neemt daarvan 2,7 miljard euro voor haar rekening. Traditioneel zijn er in Spanje heel grote maar ook heel veel kleine bedrijven. Bijna de helft van de landbouwoppervlakte is in handen van bedrijven van meer dan 200 ha. Wijn- en tuinbouw, ook onder glas, zijn belangrijk in Spanje evenals olijfolie. In de dierlijke sector zorgt de varkenshouderij voor de hoogste opbrengst. De melkveehouderij is vooral in het noorden en het noordwesten te vinden.

Melkveehouderij in cijfers

Met een veestapel van 849.562 koeien op 22.732 melkveebedrijven produceert de Spaanse melkveehouderij 6,8 miljard liter melk, 4,25 procent van de EU-productie, voor 47 miljoen inwoners. De zelfvoorzieningsgraad is iets meer dan twee derde. De gemiddelde productie per koe bedraagt 5.957 liter en per bedrijf 266.602 liter. In 1993 waren er nog 141.679 bedrijven en bedroeg de gemiddelde productie amper 20.000 liter. 66 procent van de Spaanse melk wordt geproduceerd in benadeelde gebieden.

We onderscheiden twee productiemodellen. Het 'groene Spaanse model' is extensief en dus gebaseerd op oppervlakte. Het gaat om kleine familiebedrijven, die 63 procent van het aantal melkveebedrijven omvat en goed zijn voor 20 procent van de melkproductie. Daarnaast is er het 'droge Spaanse model', dat minder grondgebonden is. Deze groep van grotere bedrijven omvat 37 procent van het aantal bedrijven en is goed voor 80 procent van de productie.

Naast talloze kleine, grondgebonden familiale bedrijven, wordt 80 procent van de productie gerealiseerd op grote, minder grondgebonden bedrijven.

De gemiddelde productie per bedrijf bedraagt 266.602 liter.

38 procent van de in Spanje geproduceerde melk wordt opgehaald door coöperaties maar slechts 21 procent van de melk wordt coöperatief verwerkt. De coöperaties hebben gemiddeld 70 leden-leveranciers met een gemiddelde productie van 287.000 liter, hoger dus dan het Spaans gemiddelde. 15 zuivelgroepen kopen en verwerken 63 procent van de geproduceerde melk. Lactalis is de grootste met 14,5 procent. Er zijn 300 melkophalers, die gemiddeld 90 melkveebedrijven voor hun rekening nemen. In 2011 werd voor 4,33 miljard euro zuivelproducten ingevoerd en voor 1,85 miljard euro werd geëxporteerd.

De gemiddelde melkprijs bedroeg in 2012 bedroeg 30,5 eurocent, wat lager is dan het EU-gemiddelde van 32,1 eurocent.

Productie

De Spaanse zuivelindustrie produceert 195.000 ton kaas (2012). Er wordt 245.000 ton kaas ingevoerd en 57.000 ton uitgevoerd. Lactalis is marktleider in kaasmerkproducten met 15 procent.

De boterproductie stijgt in Spanje en bedroeg in 2012 42.000 ton. De consumptie bedraagt 30.000 ton, dus Spanje voert boter uit.

Ook de productie van drinkmelk stijgt en bedraagt zo'n 11.000 ton. Daarvan wordt 7.000 ton uitgevoerd. Er wordt echter 48.000 ton ingevoerd. Mercadona SA is met 15 procent marktaandeel de grootste producent van drinkmelk van, vooral goedkope private label.

De markt voor yoghurt en melkdranken gaat vanwege de crisis achteruit. Danone is hier marktleider met 59 procent; consumenten schakelen weer over op gewone melk. Desserts doen het dan weer beter omdat er minder buitenshuis gegeten wordt.

Belangrijkste kenmerken

De melkveebedrijven beschikken gemiddeld over weinig oppervlakte. Ze liggen in regio's waar er weinig alternatieven zijn. De bedrijfskosten liggen vrij hoog en de volatiliteit van de grondstoffenprijzen weegt zwaar. De bedrijven hebben veel schulden en zijn erg afhankelijk van steun.

Vooral de zwakte van de zuivelsector in de voedselketen hypothekeert de Spaanse melkveehouderij. De lage coöperatieve verwerkingsgraad is daar niet vreemd aan maar er is meer. Door de crisis neemt de zuivelconsumptie af. De consument koopt meer in de supermarkt en eerder goedkopere private labels dan wel merkproducten.

Zuivelbeleid

In het strategisch plan 2009-2015 van de Spaanse regering werd het quotumgebruik flexibeler gemaakt en de gekoppelde inkomenssteun voor benadeelde gebieden maximaal benut, voor 60 miljoen euro. Er werden maatregelen genomen om de transparantie van de sector te verbeteren en de keten te versterken. De bedoeling is via wetgeving de voedselketen in evenwicht te brengen en onrechtvaardige praktijken in overeenkomsten tussen boeren, industrie en distributie tegen te gaan.

De lage coöperatieve verwerkingsgraad is een belangrijke handicap.

De belangrijkste elementen van het strategisch plan zijn:

- herstructurering van de sector (minder melkveebedrijven met een hogere productie);
- verbetering van de competitiviteit en de kwaliteit;
- een beter marktevenwicht (betere productiespreiding in de tijd);
- verbetering van de informatie en transparantie inzake productie en commercialisering van zuivel;
- versterking van de intersectoriële cohesie en verbetering van de verhoudingen en relaties in de productieketen.

Vanaf april 2011 werden producentenorganisaties (PO's) erkend en in oktober 2012 werden verplichte contracten ingevoerd. De contracten hebben een looptijd van één jaar, tenzij de melkveehouder een korter contract wenst. De PO's moeten de onderhandelingen voeren. Er zijn vier PO's op het ogenblik, waarvan drie voor koemelk en één voor schapenmelk. Er is ook een brancheorganisatie (IBO) opgericht, INLAC, waarin zowel de producenten, de coöperaties als de industrie vertegenwoordigd zijn. INLAC registreert onder meer de contracten met de PO's. Op dit ogenblik is 25 procent van de productie onder contract gebracht.

Conclusie

De reeds gehandicapte Spaanse zuivelsector verliest terrein onder druk van de economische crisis. Zo'n 25 procent van de beroepsbevolking is werkloos. De koopkracht is dus ernstig aangetast. De melkprijs is gedaald mede omdat de supermarkten stunten met zuivelproducten. Gevreesd wordt dat de Spaanse zuivelsector onvoldoende gewapend is om de uitdagingen van het postquotumtijdperk aan te gaan.

Melkveehouders zijn wantrouwig en aarzelen om langdurige contracten

Feiraco, een optimistische coöperatie

Eén van de weinige zuivelcoöperaties, die ook verwerken is Feiraco in Gallicië, één van de belangrijkste Spaanse zuivelgebieden. Feiraco haalt 112 miljoen liter melk op bij 3.460 leden-leveranciers in de regio tussen La Coruna en Santiago de Compostella. Het bedrijf produceert, drinkmelk, yoghurt, room, kazen, enz. en realiseert een omzet van 100 miljoen euro.

Voorzitter José Montes ziet de toekomst, ook na 2015, optimistisch tegemoet en gelooft in het strategisch plan 2015-2020. Hij wil de omzet van de coöperatie verdubbelen. Karel van de Wind: "Bij onze vorige opraapwagens gebeurde het wel eens dat er gras in de opraapwagens bleef staan. Een goed 'bijeffect' van de kantelbare voorwand is dat de voorwand verder naar achteren gaat. Hierdoor blijft er geen gras meer boven de invoer staan omdat het meteen weggeduwd wordt."

af te sluiten, vooral met de private sector. Die is vooral in handen van buitenlandse – in hoofdzaak Franse - bedrijven, die ook nog eens veel zuivelproducten importeren. De Spaanse zuivelsector heeft behoefte aan coöperaties en coöperatieve verwerking en is één van de zwakste broertjes van de EU. Maar ook hier moet het wantrouwen van de boeren overwonnen worden. De Spaanse boeren verwachten te veel heil van de overheid.

De zwakke zuivelketen is voor een deel het gevolg van al deze handicaps maar ketenversterking zou meteen ook de motor kunnen zijn van een heropleving van de Spaanse zuivelsector. ←